

הלכות שבת סימן רמו

בשבת, ואם יעבר ויעשה תהיה אחריות עליו, ואפלו מהאנשים, (ל) ויכתב פן (יב) בערבותיהם, דהשתא אם בא לעשות [בה] מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל, שהרי הנאה האיננו יהודי להתחייב באנסיה: הגה וכל צדדי המרים אלו (לא) הלקתא גינהו ויכול לעשות (לב) איזה מהן שצדקה, ואפלו אם הבהמה בלה של (יג) [עין] ישראל (לג) דינו כאלו היתה בשבתות האיננו יהודי, (לד) * רק שפרסם שעשה דרך המר:

באר היטב

להלך בשנה, כמ"ש סי' רמה ס"ק א. ועמ"א: (יא) בערבותיהם. לפרסומי מלקתא: (יג) ישראל. אם הסוסיס של ישראל וגם האיננו יהודי הוא עבדו ומוליד סחורתו, אין המר במכירה, דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכה, אא"כ הוא משקר לו רק לפע עם הסוסיס אז שרי להקב"ם, כמ"ש סי' רמד ס"ה, ועכ"פ אסור לומר לו לך בשבת, כמ"ש סי' רנב. כתב הב"ח: ואלו שיש להם סוסיס ועגלות ומוליכין משאות בשבת בשכר ומזקין בכנהה עין צמח צדק סי' לה. אצל לזכר מצדקה, להוליד אחרונים, מפר:

שערי תשובה

אכל כה"ג לא, ע"ש. ולענין נראה עקר כה"ש, והני טעמי דה"ע"צ שם לא שכי בזה, ע"ש: [עין] ישראל. עין כה"ט. ומ"ש אצל לזכר מצדקה להוליד אחרונים מפר, הוא מדברי ה"ע"צ שם שכתב להקל בזה ע"י המר המכירה, ועין בגור"ר פלל ג סימן טו: אנשים שיש להם סוסיס ובגנין נכרי במיאים בסוסיס אלו להם מים מן הניאור, אם אפשר למחות צדקה למחות בהם, ואם אי"א למחות רק להשמיע להם האסור משום מצות תוקמה פת צדדים בזה, ועין סימן תרח:

משנה ברורה

לו לאינו יהודי רשות למכרה, אפלו הכי שרי, (נג) וסתם בזה פדעת המתירין לעיל בסעיף ד, דהקא נמי מירי שקבלה עליו ברשותו (לז) לענין יוקרא וזולא: (ל) ויכתב פן. לפרסומי מלקתא, שלא יבוא לדין חשדא: (לא) הלקתא גינהו. והיותר טוב שבכל ההמרים, שיקנה אותם (לס) לו בחל במכירה גמורה וימן לו אויפגאב! על זה, וימח הדמים ויקח עליו במלנה ויעשה אפותיקי לישראל שיהיה בטיח במועותיו. והנכון שיעשה ענין המכירה בפני דיני העיר כדי שיעשה כדיון תורה, וגם שיפרסם הדבר, שלא יהיה חשש מראית העין: (לב) איזה מהן שצדקה ואפלו וכי'. הינו, דאף קבלת אחריות בלחוד שכתב המחבר לבסוף דכריי מהני גם בזה, אף דאין לו רשות לאינו יהודי למכרה, פיון דעומדת ברשותו לענין יוקרא וזולא, וסתם בזה פדעת ה"ש מתירין בסעיף ד. (לו) ויותר טוב שיעשה במכירה גמורה, וכנילו בסעיף קטן א, כדי לצאת גם דעת המחמירין שם, כי לזכריהם יש בזה חשש דאורימא. ואם רצה לו לעשות כל אפני ההמר האלו והוא שעת הדחק, בגון מי שיש לו שדות ואי אפשר לו להשכיר באריסות לאינו יהודי אם לא ימן לו גם שורים לחרש בהם, ולא יוכל למנעו שלא לחרש בו בשבת, יש לסמוך על דעת הב"ח הנ"ל שמתיר על ידי שפסקירם בפני שלשה קדם השבת, ויפרסם הדבר ולא יבוא לדין חשד; וההפקר צריך להיות בלב שלם. אצל בלא שעת הדחק אין לסמוך על ההפקר, וכמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה סעיף קטן יד, וכן הסכים בדרבי משה בהנ"ל: (לג) דינו כאלו היתה וכי'. והנה כל זה הוא כשמשכיר או משאילה לו לעשות מלאכת עצמו, אצל לעשות מלאכת ישראל בשבת אין המר כלל, אפלו אם מכרה לו הבהמה במכירה גמורה, שהרי מכל מקום עושה האיננו יהודי מלאכת ישראל בשבת בשבילו. ולפי זה, אם הסוסיס הוא של ישראל, וגם האיננו יהודי הוא שכירו לך למלאכה זו לפע עם הסוסיס להוליד לו סחורה בכל צד שצדקה בשנה זו, אז שרי להקב"ם, כמו שכתוב סימן רמד סעיף ה; ואפלו באופן זה אסור לומר לו שישע בשבת, אלא דאם הוא נוסע מעצמו אין צריך למנעו מזה [אחרונים]: (לד) רק שפרסם וכי'. עין בבאור הלכה שהבאנו דאין פדאי להמיר על ידי כל ההמרים אלא בשעת הדחק, ולאפוקי מאלו האנשים שמוכרין

באור הלכה

גם פן מצד על שבתתם: * רק שפרסם שעשה דרך המר. הנה בכנסת הגדולה הביא בשם מהר"ם אלשקר בשם רבנו יוסף גאון, דאסור לזכר ישראל שיעשה הערמה עם האיננו יהודי וכי שימרו לו בהמה, וסיס על זה: וכל הדברים געים ואין אני רואה דרך ישרה שיכרו לו האדם בזה, ומכל מקום אותו מקומות שצדקה להמיר וסמנו על אותן המתירין, הנה להם לישראל, וכל בעל נפש יחש לעצמו, עד כאן לשונו. וכן פתב הרלב"ח וזכירא באליה רבה. וגם העמח צדק בסימן לו צוח על זה שבשטט נפש מוכרין סוסיסן בכנהה כדי להפקיע מהם אסור שבת, וכתב שם וזה לשונו: דעלונים ישראלים שיש להם עגלות וסוסיס ומוליכין משאות בשכר, אין המר למכר לאינו יהודי הסוסיס או להפקיר אותם כדי להוליד המשאות בשבת, ובקשר אם הישראל תמיד עם הסוסיס, וגם בימות החל הם נוסעים בעצמם ומזוונותיהם עלי, והאינו יהודי אינו אלא שכירו לשנה והכל נקרא על שם ישראל ואינא מראית עין; אך לזכר מצד הרבים, בגון להוליד אחרונים ולזכות רבים שיקנימו מצדו בשעת וצריך למחיר להיקחם, מפר על ידי הפקר, דבמקום מצדו אין להחמיר, עד כאן לשונו. ובאליה רבה פתב גם פן להחמיר בזה, ומתמה על הפגר אברהם שלא הביא דברי העמח צדק, אך באשיל אברהם סעיף קטן ט מצדו להמיר וכתב: פיון דאין משפירו לחרשה וכדומה רק להוליד משאות וכי, יש לסמוך אהפקר או מכירה לשבת או בהמתו קנינה לו, וכל שכן מכירה גמורה דמפר כהאי גווא, אף יש לומר דלא מהני המר מכירה רק ברביעי וחמישי, לא בערב שבת, עין שם שהאר"י, וכן פתב חתומת שבת פתה. והנה בענינו לענין שורים שמזדוין לחרישה, שהיא מלאכה דאורימא לכלי עלמא, והעסק נקרא על שם ישראל, והאיננו יהודי הם שכירים אצלו לכי, נראה שגם הוא מודה להעמח צדק דהיא דהעסק נקרא על שם ישראל קשה להקל בזה. ובשאר אחרונים שראיתי יש שפדוין להקל וסוכרין דכל שעושה שטר עסקן והמפרסם הדבר ליפא משום מראית העין ושור"ת שואל ומשיב, מהד"ק ח"ב סימן טז, ויש שמתמירין בזה והוא בספר טוב טעם ודעת בסימן סג, וזה לשונו: בגדון מכירת בהמה למלאכה בשבת דהוי אסור תורה, ובשל תורה לא מהני המכירה דהיי הערמה, ע"ש. ועל פן אין להקל בענין זה פל"פ כי אם בשעת הדחק, וגם אז ראה שיהיה השטר צעיו כדיון תורה על פי הודאת הכס והפרסום, כמו שכתב רמ"א. והבוטח בה ומקיים צדו תורה ד"למען יניח שורך וחמורו וגו' כפשטה ואינו עושה שום תפלות לענין שבת, אשרי, ובדאי הקדוש ברוך הוא ימן לו צבור זה העלמה בנקיטו בששת ימי המעשה:

לכל המלאכות שצדקה הישראל, אין המר במכירת הסוסיס לו, דהרי אסור לו להניח לעשות מלאכתו, אלא אם פן הוא משקר לו רק למלאכה זו לפע עם הסוסיס להוליד לו סחורה בכל צד שצדקה בשנה זו, אז שרי להקב"ם, כמו שכתוב סימן רמד סעיף ה; ואפלו באופן זה אסור לומר לו שישע בשבת, אלא דאם הוא נוסע מעצמו אין צריך למנעו מזה [אחרונים]: (לד) רק שפרסם וכי'. עין בבאור הלכה שהבאנו דאין פדאי להמיר על ידי כל ההמרים אלא בשעת הדחק, ולאפוקי מאלו האנשים שמוכרין

תרגום: 1 דמי קדימה.
(ג) הגר"א. ואף דאליה רבה פתב דהקא לכלי עלמא שרי, דמשמע שהחירו מרתת, עין שם, מדברי השלחן ערוך לא משמע פן: (לז) כן פתב בחדושי רבי עקיבא אגרי, וכן פתב בספר שלחן צעיר שבת, וכן משמע מהגר"א ומדכתב דדעה זו סביא לה כהמתירין לעיל בסעיף ד, והתם טעם משום דגם יוקרא וזולא ברשותה דאינו יהודי הוא, וזולא כאליה רבה שצדק לומר דגם מאנסיין לחוד מהני, עין שם בחדושי רע"א: (לח) והוא הדין אם מקנה אותם לאינו יהודי אחר: (לו) עין במגן אברהם שכתב דדעת המחבר שלא להקל באחריות כי אם על ידי שפתות פננתו, דשלא בשפתות יש לחש לדעת המתמירם בסעיף ד, ומה דהקל בשפתות, אפשר משום דצדו לזה גם דעת הריב"ש דסביא לה דבשפתות פיון דבעל פרוח של ישראל הוא עושה לית בזה משום שבימת בהמתו. ומישיב בזה קשת הלבושי שוד וקאליה ובה"ע² עליו מהא דכתב בפתי יוסף לעיל בסוף סימן רמה, עין שם שכתב דדעה זו סביא לה פדעת ה"ש מתירין בסעיף ד, דאמנם דאף דהירצב"א בעצמו נבדאי סוכר פן, דהוא הלא לא סביא לה פסקת הריב"ש, אצל המחבר לא סמוך לפסק לעשה קהירצב"א אלא בגדון דשפתות ומטעם הריב"ש, וכמו שכתבנו, ולכן סתם ולא הכריע בסעיף ד להמיר, ורמ"א הכריע להקל, ועל פן כדי לצאת גם דעת הבית יוסף טוב לעשות כמו שכתבנו. אמנם מהגר"א בסעיף ה' המשמע פתיש מתירין הנ"ל, סביא לה להשלחן ערוך בשתי עצות האחרונות, ובדער הדין נתן הגר"א טעם לשתי הדעות שבסעיף ד, עין שם:

הלכות שבת סימן רמו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל']

לפְּרָסוּמֵי מְלָחָה, שְׁלֵא יָבֹא לְיָדֵי חֻשְׁדָּא²¹.

ס). שאם כל אחד עושה מעשה בפני עצמו, אין זה נחשב כדבר של רבים שאין בו חשד.

[שעה"צ ס"ק לו']

וּמֵיֶשֶׁב בְּנֵה קָשִׁית הַלְבוּשֵׁי־שָׂרָד וְהָאֵלִיָּה וְכֵה²².

22) שהקשו, שכיון שלדעת היש אוטרים המובאים בשו"ע לעיל (ס"ד) אין חילוק בין בהמה שהיא בשותפות ובין בהמה הנמצאת כולה ברשות ישראל וקיבל עליה הנכרי אחריות, אם כן מדוע סתם כאן להקל, ואילו לעיל (שם) הביא אף את דעת האוטרים.

21) ובביאור מנהג העולם שעושים שטר מכירה על בהמותיהם לשבת, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' נו) שאין לאסור משום מראית העין שיאמרו שהבהמות של ישראל הן, שכיון שהתפרסם הדבר על פי בית דין אין בזה חשד, וככל דבר שנעשה על ידי רבים שאין בו משום חשד, כמבואר לעיל (סי' רמד ס"ק יג) בשם המג"א. ואף שאין המכירה עבור הרבים, אלא כל אחד ואחד עושה שטר מכירה עבור עצמו, מ"מ כיון שרבים עושים כן יחד, אין בזה משום חשד [ושלא כמבואר בשו"ת חתם סופר (א"ח סי'